

VAGYSTĖS KVALIFIKUOTŲ SUDĖČIŲ KONSTRAVIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMAJAME KODEKSE YPATUMAI

Andželika Vosyliūtė

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedros lektorė
socialinių mokslų (teisės) daktarė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-00117 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 67
El. paštas: Andzelika.Vosyliute@tf.vu.lt

Straipsnyje nagrinėjamos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnio (vagystė) 2, 3 dalyse numatytos vagystės kvalifikuotos sudėtys, jų konstravimo ypatumai. Analizuojamas kai kurių vagystė kvalifikuojančių požymių kriminologinis pagrįstumas ir tikslingumas, aptariamas vagystės kvalifikuotų sudėčių vertinimas loginiu, stilistiniu, sisteminiu aspektais, baudžiamojo įstatymo vientisumo požiūriu. Atskleidžiamos kai kurios vagystės kvalifikuotų sudėčių teisinio formulavimo klaidos. Pateikiami šių sudėčių konstravimo tobulinimo būdai.

Article is devoted to analysis of the corpus delictis of the aggravated theft, that is foreseen in Paragraph 2, 3 of Article 178 (theft) of The Criminal Code of the Republic of Lithuania. Criminological validity and appropriateness of some aggravating elements of theft are analyzed. The logical, stylistic, systemic evaluation of the corpus delictis of the aggravated theft is discussed as well as evaluation of criminal law in terms of integrity. The article reveals some errors of legal regulation of the corpus delictis of the aggravated theft. The proposals on the further improvement of the regulation are given.

Įvadas

Lietuvoje, kaip ir kitose valstybėse, viena iš dažniausiai nuosavybei padaromų nusikalstamų veikų yra vagystė. Statistikos duomenimis, nors pastaraisiais metais Lietuvoje vagysčių skaičius ir mažėja, tačiau jos sudaro didžiąją dalį visų užregistruotų nusikalstamų veikų: 2002 m. – 58,1 proc., 2003 m. – 57,2 proc., 2004 m. – 54,2 proc., 2005 m. – 48,4 proc., 2006 m. – 46,8 proc., 2007 m. – 45,1 proc., 2008 m. – 49 proc., 2009 m. – 43,5 proc., 2010 m. – 43,1 proc., 2011 m. 41,7 proc., 2012 m. – 34,8 proc.

Ši statistika neapima administraciniu teisės pažeidimu laikomų vagysčių, Lietuvoje dominuojančių tarp pažeidimų, kuriais kėsinama į nuosavybę (pavyzdžiui, 2008 m. Vilniaus pirmajame apylinkės teisme bylos dėl tokių vagysčių sudarė 71 proc. visų pažeidimų nuosavybei). Nenuostabu, kad vagysčių rūšys yra gana įvairios (smulkioji, nedidelės arba didelės vertės turto, atviroji ar slaptoji, įsibraunant į patalpą ir kt.), o jų padarymo būdai nuolat „tobulėja“. Įstatymų leidėjas, įvertinęs tam tikras aplinkybes (vagystės dalyko ypatumus, vagystės

padarymo vietą, būdą, tam tikros vagystės rūšies paplitimą ir kt.), kai kurias vagystes laiko pavojingesnėmis ir už jas nustato griežtesnį baudžiamumą. Tai daroma ne tik nustatant skirtingą teisinės atsakomybės rūšį (administracinę ir baudžiamąją), bet ir atsakomybę už vagystę diferencijuojant vienos teisės šakos (baudžiamosios teisės) rėmuose (pavyzdžiui, vagystė skirstoma į baudžiamąjį nusizengimą ir nusikaltimą ir pan.). Diferencijuojant baudžiamąją atsakomybę už vagystę svarbus ir vagystės kvalifikuotų sudėčių kūrimas. Vagystės kvalifikuotos sudėtyje kuriamos jos pagrindinę sudėtį papildant vienu ar keliais požymiais, žyminčiais didesnę vagystės pavojingumą. Pabrėžtina, kad įstatymų leidėjas nenustatė aiškių kriterijų, pagal kuriuos tam tikra aplinkybė turėtų būti pripažinta vagystę kvalifikuojančiu (vagystės pavojingumą didinančiu) požymiu. Dėl to vagystę kvalifikuojančių požymių sąrašas yra nuolat koreguojamas: vieni požymiai naikinami, įtraukiami nauji, keičiamas kvalifikuojančių požymių turinys ir t. t. Baudžiamųjų įstatymų, reglamentuojančių baudžiamąją atsakomybę už kvalifikuotą vagystę, istorinės raidos apžvalga parodė, kad nuo 1990 m., atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, padaryti net aštuoni baudžiamosios įstatymo pakeitimai ir papildymai, susiję su kvalifikuotomis vagystėmis. Iki 2003 m. kvalifikuojančių vagystę požymių nuolat mažėjo, o nuo 2003 m. jų ėmė smarkiai daugėti. 2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui (toliau – 2000 m. BK arba Lietuvos BK) vagystę kvalifikavo du požymiai: „įsibrovimas į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją“ ir „didelės vertės turtas“. Nuo 2003 m. vagystę kvalifikuojančių požymių sąrašas buvo

tik plečiamas, t. y. 2003 m. vagystę kvalifikuojančių požymių sistema papildyta kvalifikuojančiu požymiu – „*automobilis*“, 2004 m. – „*kišėnvagystė*“, 2007 m. – „*atvirai*“, „*didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės*“, „*organizuota grupė*“. Šiuo metu vagystę kvalifikuojančių požymių sistema yra viena iš plačiausių – ją sudaro net septyni kvalifikuojantys požymiai.

Todėl, nors įvairių vagysčių rūšių pavojingumas yra istoriškai kintama kategorija, kurią paprastai lemia besikeičianti valstybės santvarka, ekonominiai, socialiniai ir kt. veiksniai, nors požiūris į veikos pavojingumą gali keistis per palyginti trumpą istorinį laikotarpį, net ir nesikeičiant valstybės santvarkai, kyla klausimas, ar galima pateisinti tokią sparčią vagystę kvalifikuojančių požymių kaitą įsigaliojus 2000 m. BK. Juo labiau kad šis įstatymas buvo ilgo ir kruopštaus kvalifikuotų teisininkų darbo, vykusio nuo 1990-ųjų, rezultatas.

Pabrėžtina, kad šiuo metu kvalifikuotų vagysčių padaroma daugiau nei pusė visų vagysčių (67 proc.), todėl gali atsitikti taip, kad pagrindinė vagystės sudėtis bus taikoma minimaliai. Tokia situacija būtų vertintina kaip prieštaraujanti baudžiamosios teisės nuostatai, pagal kurią požymiai, būdingi daugeliui tam tikros rūšies nusikaltimų, turi būti pripažinti pagrindinės nusikaltimo sudėties požymiais ir į juos atsižvelgiama konstruojant BK tam tikro straipsnio pirmos dalies sankciją. Be to, sparti kvalifikuojančių požymių kaita dažnai pasunkina įstatymo taikymą. Tai rodo teismų praktika vagysčių bylose – gana dažnai veikos kvalifikacija keičiama dėl nepagrįsto vagystę kvalifikuojančio požymio inkriminavimo ar, atvirkščiai, dėl tokio požymio neinkriminavimo. Nepagrįstas tam tikrų aplinky-

bių įtraukimas į kvalifikuojančių požymių sąrašą, neaiškus vagystę kvalifikuojančio požymio formulavimas sudaro prielaidas pažeisti pagrindinius baudžiamosios teisės principus, nustatyti veikos pavojingumo neatitinkantį baudžiamumą, kai aiškiai per griežta bausmė, kuri visuomenės aktyse tampa ne teisingumo, o žiaurumo aktu, patį kaltininką padaro nukentėjusiuoju.

Šio darbo tikslas – išanalizuoti vagystės kvalifikuotas sudėtis, jų konstravimo Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse ypatumus, atskleisti minėtų sudėčių teisinio formulavimo trūkumus ir pateikti pasiūlymų šiems trūkumams pašalinti.

Rašant straipnį naudotasi Lietuvos ir kitų šalių baudžiamaisiais įstatymais, teisės aktais, remtasi lietuvių, rusų, vokiečių teisininkų darbais, susijusiais su analizuojama tema. Naudojantis LITEKO sistema darbe taip pat ištirta ir apibendrinta 413 nuosprendžių, priimtų baudžiamosiose bylose dėl kvalifikuotų vagysčių. Kai kurioms darbo išvadoms pagrįsti panaudota nacionalinės teismų administracijos pateikta teismų nuosprendžių statistika vagysčių bylose.

Nors kai kurie lietuvių ir kitų šalių autoriai (E. Bieliūnas, V. I. Tkačenko, T. A. Lesnijevski-Kostareva ir kt.) analizavo tam tikras kvalifikuotų nusikaltimų sudėčių problemas, jų konstravimo ypatumus, kiti (A. Drakšienė, V. Piesliakas, O. Fedosiuk, A. Gutauskas, V. I. Plochova, A. I. Boicovas, E. Dreher ir kt.) nagrinėjo tam tikrus pavienius vagystę kvalifikuojančius požymius ir jų turinį arba apibendrintai, be detalesnės analizės, aptarė šiuos požymius nagrinėdami vagystę, tačiau detaliam ir sistemiskam vagystės kvalifikuotų sudėčių konstravimo ypatumams, šių sudėčių vertinimas loginiu, stilistiniu, sisteminiu aspektais bei baudžiamosios įstatymo vientisumo

požiūriu nebuvo atliktas, nebuvo analizuotas ir Lietuvoje galiojantiame BK įtvirtintų vagystę kvalifikuojančių požymių kriminologinis pagrindumas ir tikslingumas.

Straipsnyje problemos, susijusios su analizuojama tema, aptariamoms naudojant lyginamąjį, loginį, analizės, sisteminių, kritikos metodus, siekiant išnagrinėti vagystės kvalifikuotų sudėčių konstravimo Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse ypatumus.

1. Kai kurių vagystę kvalifikuojančių požymių vertinimas kriminologinio pagrindumo aspektu

Palyginti su ankstesniais įstatymais, kurie numatė baudžiamąją atsakomybę už kvalifikuotą vagystę, šiuo metu pagerėjo vagystės kvalifikuotų sudėčių kūrimo teisinė technika¹, vagystę kvalifikuojantys požymiai aiškiau suformuluoti ir labiau susisteminti, šių požymių atranka pasidarė

¹ Žingsnis po žingsnio vis sėkmingiau buvo konstruojamos kvalifikuotos vagystės sudėtys. Antai Lietuvos Statutuose vagystę kvalifikuojantys požymiai buvo įtvirtinti straipsnio sankcijoje, o vėlesniuose įstatymuose – atskirose straipsnio dalyse (1903 m. Baudžiamasis statusas; 1926 m. Rusijos Tarybų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamosios kodekso (toliau RTFSR BK) 162 straipsnio b–f dalys). Be to, ankstesniuose įstatymuose (Kazimiero teisyne, Lietuvos Statutuose) kvalifikuotos vagystės sudėtys dažniausiai buvo aprašomos atskiruose straipsniuose, o vėlesniuose įstatymuose tokių atvejų mažiau. Dažniausiai kvalifikuotos vagystės sudėtys aprašomos tame pačiame BK straipsnyje kaip ir pagrindinė vagystės sudėtis, tik kitose jo dalyse (1926 m. RTFSR BK 162 straipsnio b–f dalys). Į atskirus straipsnius skiriami tik pavieniai atvejai: *atviroji vagystė* (BK 165 straipsnis); *arklių ar kitokių stambių gyvulių vagystė* (BK 166 straipsnis); 1961 m. BK *atviroji vagystė ir itin stambaus masto vagystė*; dar vėliau kvalifikuojančių požymių reglamentavimo atskiruose straipsniuose visai nelieta. Logiškuoju požiūriu tai vertintina teigiama, nes toks reglamentavimas palengvina įstatymo taikymą. Nuo kazuistinio pobūdžio kvalifikuojančių požymių aprašymo pereinama prie bendresnių terminų ir t. t.

labiau kriminologiškai pagrįsta, tačiau vis tiek pasitaiko vagystės kvalifikuotų sudėčių juridinio konstravimo klaidų.

Kadangi baudžiamosios teisės doktrina reikalauja į kvalifikuojančių požymių sąrašą įtraukti tik kriminologiškai pagrįstas aplinkybes², t. y. būtina įvertinti: 1) aplin-

² Kokiais kriterijais vadovaujantis turi būti atrenkami kvalifikuojantys požymiai, nagrinėja daugelis autorių. Antai V. V. Karlovas nurodo, kad vienas iš kvalifikuotų sudėčių nustatymo kriterijų – papildomo nusikaltimo objekto atsiradimas [19, p. 115]. Tačiau T. A. Lesnijevski-Kostareva teigia, kad tokio kriterijaus skyrimas pasunkintų kai kurių pagrindinių nusikaltimo sudėčių rūšių atsiradimą, pavyzdžiui, sudėtinų nusikaltimo sudėčių (su dviem objektais). Todėl, pasak jos, geriau kriterijų formuluoti nurodant ne papildomą nusikaltimo objektą, bet akivaizdžią aplinkybę įtaką veikos pavojingumo laipsniui. Būtent kvalifikuotoms nusikaltimų sudėtimis būdingas nustatymas papildomo objekto, nevisiškai sutampančio su pagrindiniu objektu, pavyzdžiui, nusikaltimo padarymo būdas, ir pan. Iš to plaukia, kad papildomo objekto, dažniausiai nesutampančio su pagrindinės nusikaltimo sudėties objektu, pasirodymas veikoje reiškia šio kriterijaus įtaką tiek veikos pavojingumo laipsnio, tiek pobūdžio pakitimams [23, p. 249]. A. I. Svinkinas, T. A. Lesnijevski-Kostareva ir kiti nurodo pavojingumo visuomenei kriterijų, kurį lemia aplinkybės išplitimo mastas ir tuo pačiu metu jos nebūdingumas daugeliui nusikaltimų rūšių bei aplinkybės įtraukimo į pagrindinės nusikaltimo sudėties sankcijos rėmus negalimumą [23, p. 249]. J. Majer rašo: paprastai veiksmų pobūdis griežtina bausmę, o motyvai švelnina, dėl to pirmuosius galima apibrėžti įstatyme [28, p. 201, 202]; M. Maivaldas nurodo, kad klausimo dėl tam tikros aplinkybės nustatymo ar nenustatymo įstatyme kaip kvalifikuojančio požymio sprendimas yra baudžiamosios politikos sritis, todėl tai spręsti yra įstatymų leidėjo prerogatyva [25, p. 152]; A. Merkeliš pabrėžia, kad aplinkybė, kuri papildo pagrindinės nusikaltimo sudėties požymių įprastą reikšmę, didina bausmę [25, p. 202]; G. Radbrucha teigia, kad nustatant specialiąją nusikaltimo sudėtį būtina įvertinti teisinio gėrio vertingumą ir jo pažeidimo laipsnį. Tarkim, vagystė iš bažnyčios, kai, be nuosavybės, pažeidžiamas ir kitas gėris – bažnyčios nustatyta tvarka [25, p. 193]; E. Dreher bando išvardyti visas aplinkybes, apibūdinančias veiką ar asmenį, kurios gali būti reglamentuojamos kaip kvalifikuojantys požymiai: pažeista teisė laikoma ypatinga vertybe; ypatingas nusikaltimo padarymas (pavyzdžiui, su ginklu); papildomo gėrio pažeidimas; speciali kriminologinė nusikaltėlio charakteristika (profesionalas, recidyvistas); grupė asmenų; itin negatyvūs nusikaltimo darymo motyvai (savanaudiški). Be to, jis nurodo, kad šios aplinkybės turi

kybės akivaizdžią įtaką veikos pavojingumo laipsniui; 2) aplinkybės paplitimą; 3) aplinkybės ryšį su veika arba su veika ir kaltininko asmenybe, pabrėžtina, kad ne visi galiojančiame BK numatyti vagystę kvalifikuojantys požymiai yra kriminologiškai pagrįsti, t. y. ne visi BK 178 straipsnio 2 dalyje išvardyti požymiai akivaizdžiai daro įtaką vagystės pavojingumo laipsniui. Atkreiptinas dėmesys į vagystę kvalifikuojantį požymį *įsibrovimas į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją* (BK 178 straipsnio 2 dalis). Jei *įsibrovimu į (gyvenamąją) patalpą, jos priklausinius, įskaitant saugomą gyvenamosios patalpos teritoriją*, galima konstatuoti akivaizdų veikos pavojingumo laipsnio padidėjimą, kuris pagrindžiamas tuo, kad kėsinamasi į papildomą objektą – būsto neliečiamybę³, tai *įsibrovimas į negyvenamąją patalpą, saugyklą ar negyvenamosios patalpos saugomą teritoriją* tokio padidėjimo nesukelia. Nepaisant to, nuo 1995 m. įstatymų leidėjui numačius minėtus požymius toje pačioje straipsnio dalyje (BK 271 straipsnio 2 dalis), šių požymių įtaka bausmei buvo suvienodinta. Dėl to susidariusią situaciją

būti tipinės, dažnai pasitaikančios, tačiau aplinkybės, pasireiškiančios iki ar po nusikaltimo padarymo, negali būti pripažintos kvalifikuojančiais požymiais, į jas galima tik atsižvelgti individualizuojant bausmę [15, p. 223–225]. T. A. Lesnijevski-Kostareva pabrėžia, kad tik tos aplinkybės, kurios tiesiogiai pasireiškia veikoje, gali liudyti akivaizdų pavojingumo laipsnio pasikeitimą ir dėl to gali būti pripažintos kvalifikuojančiomis [23, p. 268]. Apibendrinus autorių nurodytus kriterijus galima teigti, kad, norint tam tikrą aplinkybę pripažinti veiką kvalifikuojančiu požymiu, dažniausiai reikalaujama įvertinti akivaizdžią aplinkybės įtaką veikos pavojingumo laipsniui; aplinkybės paplitimą; aplinkybės ryšį su veika arba su veika ir kaltininko asmenybe. Plačiau žr.: [23, p. 246–247; 26, p. 24, 25; 20, p. 43–49].

³ Neteisėtas asmens būsto neliečiamumo pažeidimas apibrėžiamas kaip neteisėtas <...> įsibrovimas į kito žmogaus gyvenamąjį namą, butą ar kitą gyvenamąją patalpą arba jos priklausinius, įskaitant saugomą būsto teritoriją (BK 165 straipsnis).

kai kurie autoriai pagrįstai kritikavo ir siūlė minėtus požymius išbraukti iš vagystę kvalifikuojančių požymių sąrašo [33, p. 88]. Taip pat abejojama, ar kriminologiniu požiūriu pagrįstas *kišenvagystės* požymis. Kai kurie autoriai nurodo, kad kišenvagystės pavojingumas nėra didesnis už, pavyzdžiui, vagystę iš buto, o ypatingą kišenvagio profesionalumą tikslingiau vertinti taikant specialųjį recidyvą [23, p. 255]. Kita vertus, *kišenvagystės*, kaip kvalifikuojančio požymio, nustatymą Lietuvos BK lėmė tokių vagystės rūšių paplitimas ir įsivyravęs kišenvagių nebaudžiamumas. Patraukti baudžiamojon atsakomybėn kišenvagį buvo beveik neįmanoma dėl to, kad jo grobis dažniausiai nesiekdavo ribos (1 MGL), nuo kurios galima baudžiamoji atsakomybė.

Kiti (pavyzdžiui, V. I. Plochova) neigia ir atviro pagrobimo akivaizdžią įtaką veikos pavojingumo laipsnio pakitimui. Ji teigia, kad baudžiamosios teisės teorijoje nurodomi kriterijai (kaltininko didesnis išūlumas ir suvokimas, kad gali tecti pavartoti smurtą prieš turto savininką ar kitą kaltininkui pašalinį asmenį⁴), kuriais grindžiamas

⁴ Daugelis autorių (A. Drakšienė, A. I. Boicov, A. V. Grišin, N. A. Lopašenko ir kt.) atviros vagystės didesnį pavojingumą grindžia kaltininko didesniu išūlumu, kartu ir suvokimu, kad gali tecti panaudoti smurtą prieš turto savininką ar kitą kaltininkui pašalinį asmenį. Pasak A. Drakšienės, kaltininko veikimas žinant, kad pašaliniai asmenys supranta jo veiksmų pobūdį, bet ignoruojant šią aplinkybę, rodo didesnį jo išūlumą [11, p. 347]; A. I. Boicovas pabrėžia, kad atviras turto grobimas ne tik objektyviai padidina pagrobimo pavojingumą, bet ir rodo subjekto asmenybės socialinį pavojingumą – jis ignoruoja turto savininko ar kitą kaltininkui pašalinių asmenų buvimą ir dėl to gresiantį pavojų būti atpažintam, išaiškintam ir sulaukytam nusikaltimo vietoje su įkalčiais. Čia, kitaip nei slaptosios vagystės atveju, kaltininkas pasikliauja ne pašaliečių nebuvimu ar nematymu jo veiksmų, o kitomis aplinkybėmis: savo veiksmų netikėtumu ir išūlumu, staigiu pasišalinimu iš nusikaltimo vietos, pašalinių asmenų sutrikimu ar neryžtingumu, kurį gali nulemti baimė patirti galimą

atviros vagystės didesnis pavojingumas, yra nepagrįsti. Visų pirma nepakankamai įtikinamas tvirtinimas, kad kaltininkui atviro turto pagrobimo atveju atsiranda galimybė panaudoti smurtą prieš nukentėjusįjį, nes dažniausiai atviro turto grobimo atvejais kaltininkas prieina prie nukentėjusiojo iš nugaros ar šono ir nutraukia kepurę, ištraukia iš rankos ar nuplėšia nuo peties rankinę. Visais atvejais kaltininkas tikisi sėkmės dėl staigių, netikėtų judesių, galimybės greitai pasislėpti ir, žinoma, dėl nukentėjusiojo fizinio silpnumo (paprastai atvirų vagysčių aukomis tampa mažamečiai, nepilnamečiai ir moterys). Svetimo turto ištraukimas staigiu judesiu taip pat dažnai įvyksta slaptai: tik netekęs kepurės ar rankinės ir pamatęs nubėgantį kaltininką su jo turtu nukentėjusysis suvokia, kas įvyko [27, p. 230–235]. Nukentėjusiajam pradėjus šaukti, o kaltininkui dėl to atsiskius tęsti vagystę ir išmetus paimtą turtą, veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas padaryti paprastą (slaptą) vagystę. Taigi turto pagrobimas tiesiogiai iš nukentėjusiojo ar jo rankų ne visada kvalifikuotinas kaip atviras. Be to, teismų praktikoje ir už slaptą vagystę, ir už pagrobimą atvirai skiriamos panašios bausmės (laisvės atėmimo bausmės vidurkis už slaptą vagystę – 9 mėn., už pagrobimą atvirai – 1 metai ir 1 mėnuo)⁵.

smurtą. Be to, išvengti kaltininko smurto ne visada įmanoma. Kaltininkas, kuris atima turtą iš jį turinčio ar saugančio asmens, negali atmesti ir tos aplinkybės, kad jam teks susigrumti su nukentėjusiuoju [14, p. 426]; A. V. Grišinas nurodo, kad atviras, skirtingai nei vagystė, ir dažniausiai nukentėjusiajam netikėtas turto užvaldymas apima potencialių pavojų panaudoti smurtą, būtiną savininko ar kito turto valdytojo pasipriešinimui nugalėti [16, p. 300]. Tą patį teigia ir N. A. Lopašenko [24, p. 306].

⁵ Duomenys gauti iš teismų sistemos LITEKO, apibendrinus Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Kauno miesto apylinkės teismų bei Marijampolės rajono apylinkės teismo 2008–2012 m.

Taigi kyla klausimas, ar tikrai pagrobimas atvirai yra akivaizdžiai pavojingesnis už pagrobimą slapta, tuo labiau kad ypatingo kaltininko asmenybės įžūlumo teismų praktika taip pat neatkleidžia.

Kalbant apie tam tikros aplinkybės (vagystės rūšies) paplitimą ir jo įtaką pripažįstant tą aplinkybę kvalifikuojančiu vagystę požymiu, būtina įvertinti, ar ta aplinkybė nėra vienietinė, tuo pačiu nebūdinga daugeliui vagysčių. Kaip teigia G. Švedas, veikos (aplinkybės) paplitimas negali būti nei itin retas, nei labai dažnas [29, p. 30]. T. A. Lesnijevski-Kostareva nurodo, kad, norint aplinkybę pripažinti kvalifikuojančiu požymiu, ji negali būti būdinga absoliučiai daugumai nusikaltimų, t. y. būti „norma“, nes požymiai, kurie yra norma tam tikram nusikaltimui, telpa į pagrindinės nusikaltimo sudėties rėmus [23, p. 264]. Šiuo aspektu kritikuotini vagystę kvalifikuojantys požymiai *įsibrovimas į (negyvenamąją) patalpą, saugyklą, saugomą teritoriją*. Tokie atvejai teismų praktikoje sudaro 79 proc. visų įsibrovimų į patalpas, saugyklą ar saugomą teritoriją⁶. Šie požymiai nedaro žalos ir papildomam objektui, skirtingai nei įsibrovimas į (gyvenamąją) pa-

talpą, jos priklausinius ar saugomą (gyvenamosios) patalpos teritoriją. Taigi būtina pabrėžti ir tai, kad suteikus tokiai aplinkybei kvalifikuojančio požymio statusą galėtų susidaryti situacija, kad pagrindinė vagystės sudėtis bus taikoma minimaliai⁷. Dėl to pritariana tiems autoriams [23, p. 264], kurie kritikuoja minėtų požymių, nors pagal savo formą ir panašių, nustatymą vienoje straipsnio dalyje, nes požymiai, kuriems būdingas tam tikrų nusikaltimo rūšių skaičiaus viršijimas, turi būti pripažinti pagrindinės nusikaltimo sudėties požymiais ir į juos atsižvelgiama konstruojant straipsnio pirmos dalies sankciją.

Galiojančiame BK neliko tokių vagystę kvalifikuojančių požymių, kurie apibūdina kaltininko asmenybę (*itin pavojingas recidyvistas, pakartotinumai*), nes tik tos aplinkybės, kurios tiesiogiai pasireiškia veikos metu, gali rodyti akivaizdų pavojingumo laipsnio pasikeitimą ir dėl to gali būti pripažintos kvalifikuojančiomis, o aplinkybės, apibūdinančios tik kaltininko asmenybę, taip pat jo pavojingumą, tačiau nepasireiškiančios veikos metu, negali būti pripažintos kvalifikuojančiomis⁸. Priešingu atveju atsakomybė už nusikaltimą veiką priklausytų nuo asmeninių savybių, o tai prieštarautų baudžiamosios teisės principui, kad atsakomybė kyla tik už kaltai padarytą nusikalstamą veiką (veikimą, neveikimą, padarinius ir pan.) [10, p. 65]. Kita vertus, visai neseniai ir

atsitiktinai atrinktų 217 nuosprendžių, pagal kuriuos asmenys buvo nuteisti už slaptas vagystes (BK 178 straipsnio 1 dalis), ir Vilniaus miesto 1-ojo, 2-ojo, 3-iojo apylinkės teismų, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Kauno miesto apylinkės teismų 2008–2012 m. atsitiktinai atrinktus 87 nuosprendžius, pagal kuriuos asmenys buvo nuteisti už pagrobimą atvirai (BK 178 straipsnio 2 dalis).

⁶ Duomenys, atlikus 2011 ir 2012 m. Marijampolės rajono apylinkės teismo bei Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo nuosprendžių, kuriais asmenys buvo nuteisti už vagystę, padarytą įsibraunant į patalpas, saugyklą ar saugomą teritoriją (BK 178 straipsnio 2 dalis), analizę (naudojantis teismų sistemos LITEKO programa peržiūrėti atsitiktinai atrinkti 109 nuosprendžiai), rodo, kad 23 atvejais vagystė buvo padaryta įsibraunant į gyvenamąją patalpą, 35 – į negyvenamąją patalpą, 45 – į saugyklą, 6 – į saugomą teritoriją.

⁷ 2011 m. pirmosios instancijos teismų 2011 m. ataskaitos duomenimis: paprastų vagysčių (LR BK 178 str. 1 d.) padaryta – 1478, kvalifikuotų vagysčių (LR BK 178 str. 2, 3 d.) – 3101 (68 proc.); 2012 m. paprastų vagysčių – 1404, kvalifikuotų vagysčių – 2639 (65 proc.) [36].

⁸ Kaltininko asmenybės bruožų pripažinimo kvalifikuojančiais požymiais neleistinumą ne kartą pabrėžė B. A. Kurinovas [21, p. 35], V. Tkačenko [30, p. 26].

požymiai *itin pavojingas recidyvistas* bei *pakartotinumumas* buvo laikomi vagystę kvalifikuojančiais (1961 m. BK 90, 146, 271 straipsniai). Akivaizdu, kad šiuo atveju įstatymų leidėjas griežtino baudžiamąją atsakomybę už vagystę atsižvelgdamas tik į kaltininko pavojingumą, dėl to naujajame BK tokių vagystę kvalifikuojančių požymių pagrįstai atsisakyta. Veikos pavojingumą akivaizdžiai didina nurodytoms aplinkybėms giminingas specialiojo recidyvo požymis, nes jis, skirtingai nei bendrasis recidyvas, kuris gali būti ir nesusijęs su nuteisimu už tapatų ar vienaarūši nusikaltimą (pavyzdžiui, asmuo nuteistas už viešosios tvarkos pažeidimą, paskui už vagystę), yra susijęs su daroma nusikalstama veika. Dėl to kritikuotina galiojančio BK 27 straipsnyje įtvirtinta nusikaltimų recidyvo sąvoka, pagal kurią nusikaltimų recidyvui pripažinti neturi reikšmės padarytų tyčinių nusikaltimų (nusikaltimų recidyvo komponentų, kitaip tariant, jo sudedamųjų dalių) rūšis ir pobūdis: jie gali būti tapatūs, vienaarūšiai ar įvairių rūšių [22, p. 175]. Atsižvelgiant į tai, siūlytina BK 27 straipsnyje nusikaltimų recidyvą apibrėžti taip, kad jo pripažinimą lemtų ne ankstesnis teistumas apskritai, bet teistumas už tapatų ar vienaarūši tyčinį nusikaltimą.

2. Vagystės kvalifikuotų sudėčių vertinimas loginiu, stilistiniu, sisteminiu aspektais

Vertinant vagystę kvalifikuojančius požymius loginiu ir stilistiniu aspektais⁹,

⁹ Kvalifikuotų vagysčių, kaip ir kitų nusikalstamų veikų, teisinis apibūdinimas baudžiamajame įstatyme turi būti tikslus ir aiškus. Tai plaukia iš *nullum crimen, sine lege* principo nuostatų, be kita ko, kad iš baudžiamojo įstatymo teksto būtų aiškūs nusikalstamos veikos požymiai. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos

pozityviai vertintina tai, kad šiuo metu, kitaip nei kai kuriuose ankstesniuose įstatymuose (Kazimiero teisyne, Lietuvos Statutuose), visi vagystę kvalifikuojantys požymiai reglamentuojami straipsnio (BK 178 straipsnio 2, 3 dalys) dispozicijoje, o ne sankcijoje. Ši taisyklė išplaukia iš baudžiamosios teisės teorijos, kad nusikaltimo sudėtis turi būti aprašyta straipsnio dispozicijoje, o sankcijos tikslas yra nustatyti bausmės ribas [12, p. 93–95]. Pažangu ir tai, kad pagrindinė ir kvalifikuotos vagystės sudėtys aprašytos viename straipsnyje, t. y. BK 178 straipsnio 1 dalyje pateikiama pagrindinė vagystės sudėtis, o to paties straipsnio 2 ir 3 dalyse aprašomos kvalifikuotos vagystės sudėtys. Taip pabrėžiami pagrindinės ir kvalifikuotų vagystės sudėčių panašumai ir skirtumai, kartu palengvinamas įstatymo taikymas. Be to, BK 178 straipsnio dalių, kuriose apibrėžiamos kvalifikuotos vagystės sudėtys, skaičius neviršija dviejų, taigi straipsnis nėra perpildytas, dėl to taip pat lengviau jį taikyti. Nereikalingas detalizavimas (kazuistinis reguliavimas) anaipol nebūtų aukšto įstatymų leidybos technikos lygio rodiklis. Avirkščiai, kuo abstraktesnis įstatymo konstravimas nuo seno yra teisėkūros technikos siekiamybė. Kaip teigia A. Vaišvila, jau antikoje suvokta – įstatymas turi būti

įstatyme [4] detalizuojami teisinės technikos reikalavimai ir nurodoma, kad teisės akto turinys turi atitikti jo paskirtį; turi būti logiškas, glaustas ir aiškus, kt. A. Vaišvila nurodo teisėkūros stilistinius reikalavimus: terminų vienareikšmiškumas, teisės terminijos vienodumas, sąlygiškas teisės terminų pastovumas, terminų ekonomiškumas [34, p. 237–241]. Baudžiamosios teisės teorijoje pabrėžiami baudžiamojo įstatymo formulavimo techniniai aspektai: kiek įmanoma vienodas ir tikslus sąvokų apibūdinimas, teisinis sąvokų išaiškinimas, formalių požymių prioritetas palyginti su vertinamaisiais ar blanketiniais požymiais ir pan. [29, p. 32–33]. Visi šie loginiai ir stilistiniai reikalavimai būdingi ir konstruojant kvalifikuotas vagystės sudėtis.

trumpas, kad „nepatyrusiam būtų lengviau jo laikytis“ [34, p. 240]. Visiškai pagrįstai atsisakyta vertinamųjų vagystę kvalifikuojančių požymių, siekiant išvengti nevienodo jų interpretavimo ir teismų praktikos klaidų. Terminu *žymi žala* (1961 m. BK 146 straipsnio 2 dalis) neliko¹⁰, požymis *stambus mastas* formalizuotas įstatyme (galiojančiame BK įvardijamas didelės vertės turtas, o šios sąvokos išaiškinimas pateiktas BK 190 straipsnyje).

Kita vertus, galiojančiame BK pateiktos kvalifikuotų vagysčių sudėčių konstrukcijos tebėra kritikuotinos. Antai kvalifikuotos vagysčių sudėties konstruojamos aprašant pagrindinę vagystės sudėtį *tas, kas pagrobė svetimą turtą...*, o toliau išvardijant atitinkamus vagystę kvalifikuojančius požymius (BK 178 straipsnio 2, 3 dalys) – čia aiškus kazuistinis kvalifikuotų sudėčių aprašymo pobūdis. Pagal ankstesnius baudžiamuosius įstatymus kvalifikuotos vagystės sudėties buvo konstruojamos sėkmingiau (turima omenyje, kad nekartojama visa pagrindinė vagystės sudėtis): pavyzdžiui, vartojant terminą *ta pati veika...* (BK 90 straipsnio 2 dalis, 146 straipsnio 2 dalis) arba įvardijant pagrindinės vagystės sudėties pavadinimą *vagystė padaryta...* (BK 271 straipsnio 2, 3, 4 dalys). Tokia konstrukcija logiškumo ir ekonomiškumo požiūriu buvo priimtinesnė, nes pabrėžė kvalifikuotos vagystės sudėties sąsają su pagrindine šio nusikaltimo sudėtimi, nurodė, kad visi pagrindinės vagystės sudėties požymiai sudaro kvalifikuotą vagystės sudėtį, kartu nebereikia vardyti visų pagrindinės sudėties požymių, sudarančių kvalifikuotą vagystės sudėtį.

¹⁰ 1993 m. birželio 10 d. įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“. *Valstybės žinios*, 1993, nr. 26-597.

Pagrindinės vagystės sudėties požymių vardijimas BK 178 straipsnio 2, 3 dalyse akivaizdžiai perteklinis¹¹, tarsi pamirštant, kad įstatymų kūrimo technikos pagrindas – kuo trumpesnis ir tikslesnis teisinis tekstas [4]. Be to, grįžimas prie kazuistinio kvalifikuotų sudėčių aprašymo laikytinas įstatymų kūrimo technikos atžanga. Daugžodžiaujant gali būti prarasta pagrindinė normos mintis, kartu tai gali tapti pagrindu įvairiai aiškinti teisės normą, kliudyti aiškiai ją suprasti ir taikyti [34, p. 240]. Antai vagystės kvalifikuotas sudėtis vertinant sistemiškumo požiūriu kyla klausimas, kodėl įstatymų leidėjas, aprašydamas automobilio pagrobimą, nenurodo, kad automobilis turi būti svetimas, o konstruodamas visas kitas kvalifikuotas vagystės sudėtis pabrėžia turto svetimumą? Tarsi peršama gana absurdiška išvada, kad ir savas automobilis gali būti kvalifikuotos vagystės dalyku. Siekiant išvengti tokių dviprasmybių, taip pat įvertinus tai, kad šios veikos pavadinimas išreiškiamas vienu žodžiu „vagystė“, teksto ekonomiškumo požiūriu tikslingiau konstruojant kvalifikuotą vagystės sudėtį nurodyti pagrindinės nusikaltimo sudėties pavadinimą, o toliau išvardyti konkrečius kvalifikuojančius požymius. Be to, reiktų palikti galiojančiame BK vartojamą konstrukciją *tas, kas...*, kuria pabrėžiama, kad baudžiamas asmuo, o ne veika (pavyzdžiui, *tas, kas padarė vagystę išbraudamas į patalpą...* ir pan.

¹¹ Kai kurie autoriai nurodo, kad objektyviosios nusikaltimo sudėties pusės požymių vardijimas kvalifikuotoje sudėtyje gali būti pagrįstas tik tada, kai pagrindinė ir kvalifikuota sudėtis skiriasi ne tik kvalifikuojančiais, bet ir objektyviosios pusės požymiais. Pavyzdžiui, pagrindinėje dalyje numatyta atsakomybė už įgijimą, pardavimą, saugojimą, nešiojimą, pervežimą, o kvalifikuotoje – tik apie įgijimą ar nešiojimą. Tai yra pateisinama tada, kai šios sudėties skiriasi objektyviaisiais požymiais. Plačiau apie tai žr.: [23, p. 288].

Logiškumo požiūriu neigiamai vertintina ir tai, kad BK 178 straipsnio 2 dalyje ar 3 dalyje pateikti alternatyvūs (vienodo pavojingumo) vagystę kvalifikuojantys požymiai nėra sužymėti (neturi indeksacijos). Antai BK 178 straipsnio 2 dalyje pateikti net keturi alternatyvūs kvalifikuojantys požymiai, o BK 178 straipsnio 3 dalyje – trys alternatyvūs kvalifikuojantys požymiai, tačiau jie nėra kaip nors sužymėti. Todėl, kai byloje nustatomas ne vienas, o keli toje pačioje BK 178 straipsnio dalyje pateikti požymiai, įstatymų taikytojas neturi galimybės tiksliai kvalifikuoti veiką. Be to, jei aukštesnės instancijos teismas panaikintų vieną iš šių kvalifikuojančių požymių, o kitas požymis, numatytas toje pačioje dalyje liktų, tai bendra veikos kvalifikacija nesikeistų. Tokios teismo klaidos netgi nepripažįstamos kvalifikavimo klaidomis. Taigi, nesant alternatyvių vagystę kvalifikuojančių požymių indeksavimo, užkertamas kelias tiksliai kvalifikuoti veiką teismų praktikoje¹². Tai nepateisinama ir baudžiamojo įstatymo sistemiškumo požiūriu, nes kituose BK straipsniuose vienodo pavojingumo kvalifikuojantiems požymiams tokia indeksacija suteikiama (BK 129 str. 2 d. 1–12 p., 135 str. 2 d. 1–12 p. ir pan.). Atsižvelgiant į tai, vagystę kvalifikuojančius požymius būtų tikslinga žymėti išskirtiniu šifru. Tarkim, visus BK 178 straipsnio 2 dalyje ar 3 dalyje numatytus alternatyvius vagystę kvalifikuojančius požymius išdėstyti 1), 2), 3) ir t. t. punktuose.

¹² Teisės literatūroje siūlomas tiek pavienių kvalifikuojančių požymių [32, p. 35], tiek ir visų kvalifikuojančių požymių indeksacijos būtinumas [17, p. 4,9].

3. Vagystės kvalifikuojančių požymių vertinimas BK vientisumo aspektu

Pabrėžtina, kad šiuo metu įstatymų leidėjas panašius kvalifikuojančius požymius numato ir kitoms turtinėms nusikalstamoms veikoms. Dėl to, vertinant baudžiamajame įstatyme nustatytus vagystę kvalifikuojančius požymius BK vientisumo požiūriu, tikslinga šiuos požymius lyginti su kai kurių kitų nusikalstamų veikų nuosavybei, turtinėms teisėms ar turtiniams interesams kvalifikuojančiais požymiais.

Palyginus vagystę kvalifikuojančių požymių sistemą su kitas nusikalstamas veikas nuosavybei, turtinėms teisėms ar turtiniams interesams kvalifikuojančių požymių sistemomis, pabrėžtina, kad kai kurie kvalifikuojantys požymiai būdingi tik vagystei: svetimo turto pagrobimas *atvirai, viešoje vietoje iš asmens drabužių, rankinės ar kitokio nešulio (kišenvagystė), automobilis*. Be abejo, minėtų kvalifikuojančių požymių nustatymas tik vagystės atveju yra pagrįstas, nes jie susiję būtent su vagystės specifika ir tokių veikų rūšių paplitimu, kuris, kaip minėta, yra vienas iš kriterijų, lemiančių aplinkybės įtraukimą į kvalifikuojančių požymių sąrašą. Pavyzdžiui, automobilio grobimas plėšiant nėra plėšimą kvalifikuojantis požymis dėl to, kad tokių atvejų būna vienetai. O atviras svetimo turto pagrobimas ar kišenvagystė dėl savo specifikos negali sudaryti kvalifikuotos plėšimo, turto prievartavimo ar pan. sudėties. Minėti požymiai patenka į pagrindinę plėšimo, turto prievartavimo sudėtį.

Kalbant apie vagystę kvalifikuojančių požymių *įsibrovimas į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją* pabrėžtina, kad panašus kvalifikuojantis požymis numatytas

Lentelė. Vagybę kvalifikuojančių požymių palyginimas su panašiais kvalifikuojančiais požymiais, nustatytais už kai kurias nusikalstamas veikas nuosavybei, turtinėms teisėms ar turtiniams interesams

Vagybė	Piėšimas	Turto prievartavimas	Sukėiavimas	Turto pasisavinimas	Turto iššvaistymas	Turto sunaikinimas ar sugadinimas	Nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas arba realizavimas
Atvirai							
Įsibrovus į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją	Įsibrovus į patalpą						
Kiėšvagystė							
Automobilis							
Didelės vertės svetimas turtas	Didelės vertės svetimas turtas	Didelės vertės svetimas turtas	Didelės vertės svetimas turtas	Didelės vertės svetimas turtas	Didelės vertės svetimas turtas	Didelės vertės svetimas turtas	Didelės vertės svetimas turtas
Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikėmės turinėios vertybės	Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikėmės turinėios vertybės	Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikėmės turinėios vertybės	Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikėmės turinėios vertybės	Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikėmės turinėios vertybės	Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikėmės turinėios vertybės	Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikėmės turinėios vertybės	Didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikėmės turinėios vertybės
Organizuota grupė	Organizuota grupė	Organizuota grupė	Organizuota grupė	Organizuota grupė	Organizuota grupė		
		Didelė turtinė žala					

ir plėšimo atveju – *įsibrovimas į patalpą*. Kita vertus, kyla klausimas, kodėl plėšimo atveju įstatymų leidėjas nustato siauresnį kvalifikuojantį požymį nei vagystės atveju? Dėl to plėšimas, padarytas įsibrovus į saugyklą ar saugomą teritoriją, kvalifikuojamas pagal BK 180 straipsnio 1 dalį, nesant kitų šių veikų kvalifikuojančių požymių. Vadinas, kaltininkas, pagrobęs turtą iš saugomos teritorijos ar saugyklos naudodamas smurtą, grasinimus ar kitaip atimdamas galimybę nukentėjusiam asmeniui pasipriešinti, ir nenaudodamas nei smurto, nei grasinimų ir pan., gali būti nubaustas analogiška bausme, nes ir BK 178 straipsnio 2 dalies, ir 180 straipsnio 1 dalies sankcijose numatyta griežčiausia bausmė – iki 6 metų laisvės atėmimo. Tačiau smurtinis svetimo turto pagrobimas akivaizdžiai yra daug pavojingesnis, todėl manytina, kad šis požymis turėtų būti analogiškas ir vagystės, ir plėšimo atveju.

Organizuota grupė – požymis, be vagystės, numatytas kaip kvalifikuojantis ir plėšimo, ir turto prievartavimo, ir sukčiavimo atvejams. Turto pasisavinimas, iššvaistymas, sunaikinimas, sugadinimas ir pan., padarytas dalyvaujant organizuotoje grupėje, teisiškai būtų vertinamas tik kaip sunkinanti aplinkybė. Todėl kyla klausimas, kodėl požymis *organizuota grupė* vienais atvejais taikomas diferencijuojant atsakomybę, o kitais – tik individualizuojant bausmę. Juk minėtas požymis vienodai didina kiekvienos nusikalstamos veikos pavojingumą. Priėmus 2000 m. BK plačiai paplitę kvalifikuojantys požymiai iš dalies buvo reglamentuojami BK bendrojoje dalyje (*itin pavojingas recidyvas*¹³,

teistumas, kartotinumumas, bendrininkavimo formos), tačiau šiuo metu pastebima tendencija *organizuotą grupę* kaip kvalifikuojantį požymį nustatyti BK specialiojoje dalyje. Pabrėžtina, kad šis kvalifikuojantis požymis taikomas ir kai kuriems kitiems nusikaltimams (BK 147 straipsnio 2 dalis, 157 straipsnio 2 dalis, 263 straipsnio 3 dalis ir pan.). Taigi ar neatsitiks taip, kad vėl bus plačiai tiražuojami tie patys kvalifikuojantys požymiai BK specialiojoje dalyje, nors tai būtų netikslinga įstatymo ekonomiškuoju požiūriu. Be to, tokia situacija ne kartą buvo kritikuojama baudžiamosios teisės specialistų, kurie reikalavo kvalifikuojančius požymius, būdingus daugeliui nusikaltimų, apibrėžti BK bendrojoje dalyje ir būtinai nurodyti jų įtaką bausmei [13, p. 4, 5; 23, p. 243]. BK bendrojoje dalyje pateikta tik įstatyminė *organizuotos grupės* sąvoka, nepabrėžiama konkreči šio požymio įtaka bausmei, išskyrus tai, kad organizuotos grupės nariams už nusikaltimo padarymą paprastai skiriama griežtesnė bausmė negu bendrininkų grupės nariams (BK 58 straipsnio 2 dalis), bausmės skyrimo taisyklės (BK 61 straipsnis) reikalauja skiriant bausmę, be kita ko, įvertinti ir sunkinančias aplinkybes (viena iš jų – ir *organizuota grupė* (BK 60 straipsnio 2 dalis)), tačiau konkreči šio požymio įtaka sankcijos dydžiui nėra nurodyta, o nurodoma į BK 178 straipsnio 3 dalį, kurioje ir apibrėžiamas bausmės už vagystę, padarytą dalyvaujant organizuotoje grupėje, didėjimas. Atsižvelgiant į tai, tikslingiau *organizuotą grupę* kaip kvalifikuojantį vagystę požymį panaikinti ir apibrėžti šios grupės konkrečią įtaką bausmės

¹³ Požymis *itin pavojingas recidyvas*, kuris kvalifikavo ne tik vagystę (Lietuvos TSR BK 90 straipsnio 4 dalis, 147 straipsnio 4 dalis ir t. t.), bet ir daugelį kitų

nusikaltimų, šiuo metu vadinamas *pavojingu recidyvu* ir aprašomas BK bendrojoje dalyje, nurodant jo įtaką bausmės pakitimui (BK 56 straipsnio 2 dalis).

pakitimui BK bendrojoje dalyje, kaip tai padaryta, pavyzdžiui, recidyvo atveju.

Turto didelė vertė ir vertybės, turinčios didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės kaip kvalifikuojantys požymiai paminėti vos ne visose šio skyriaus kvalifikuotose nusikaltimų sudėtyse, išskyrus BK 179 straipsnį, kuriame nurodytas šią veiką kvalifikuojantis požymis – ne *didelė turto vertė*, o *didelė turtinė žala*. Taigi nesunku pastebėti tų pačių požymių tiražavimą BK XXVIII skyriuje. Įstatymo teksto ekonomiško požiūriu būtų tikslingiau šiuos požymius aprašyti minėto skyriaus pabaigoje, kartu nurodant ir šių požymių įtaką diferencijuojant baudžiamąją atsakomybę. Pabrėžtina, kad požymio *didelės vertės turtas* išaiškinimas pateiktas šio skyriaus pabaigoje (BK 190 straipsnis), todėl būtų tikslinga čia pateikti ir *vertybių, turinčių didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės*, požymio išaiškinimą bei nurodyti šių požymių įtaką baudžiamojai atsakomybei diferencijuoti.

Taigi BK 178 straipsnyje būtų tikslinga palikti tik pavienius, vien vagystei būdingus kvalifikuojančius požymius: *kišenvagystę, automobilį* ir pan., o BK XXVIII skyriaus pabaigoje aprašyti kvalifikuojančius požymius, būdingus daugeliui turtinių nusikalstamų veikų (*didelės vertės turtas, didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės*), ir nurodyti šių požymių įtaką baudžiamajai atsakomybei diferencijuoti. Kvalifikuojantį požymį – *organizuotą grupę*, nes jis yra būdingas ne tik turtinėms, bet ir kitoms nusikalstamoms veikoms, įtvirtinti BK bendrojoje dalyje ir ne tik pateikti jo sąvoką, bet ir nurodyti šio požymio konkrečią įtaką baudžiamajai atsakomybei diferencijuoti.

Išvados

1. Vertinant vagystės kvalifikuojančius požymius kriminologinio pagrįstumo aspektu galiojančiame BK pagrįstai neliko tokių vagystę kvalifikuojančių požymių – *pakartotinumą ir itin pavojingą recidyvistą*, kita vertus, vagystę kvalifikuojantys požymiai: *atvirai, kišenvagystė, įsibrovimas į negyvenamąją patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją* nėra kriminologiškai pagrįsti, todėl jų įtraukimas į vagystę kvalifikuojančių požymių sąrašą diskutuotinas.
2. BK 178 straipsnio 2 ir 3 dalyse vagystės kvalifikuotos sudėtyse juridinės technikos ir teisinio aiškumo aspektu sukonstruotos netinkamai, todėl jų konstrukcijos tobulintinos:
 - a) vagystės kvalifikuotas sudėtis reikėtų konstruoti nurodant pagrindinės šio nusikaltimo sudėties pavadinimą, o toliau išvardyti konkrečius kvalifikuojančius požymius, pavyzdžiui: *tas, kas padarė vagystę įsibraudamas į patalpą...* ir pan.;
 - b) BK 178 straipsnio 2 ar 3 dalyse pateiktus alternatyvius (vienodo pavojingumo) vagystę kvalifikuojančius požymius būtų tikslinga sužymėti išskirtiniu šifru ir išdėstyti šio straipsnio 2 ar 3 dalių atitinkamuose punktuose, kaip išdėstomi vieno do pavojingumo kvalifikuojantys požymiai, pavyzdžiui, nužudymo atveju (BK 129 straipsnis 2 dalis).
3. Vagystę kvalifikuojantis požymis *įsibraunant į patalpą, saugyklą, saugomą teritoriją* nėra pagrįstas, nes vagystės, padarytos įsibraunant į gyvenamąją patalpą, jos priklausinius ar saugomą būsto teritoriją, ir vagystės, padarytos įsibraunant į negy-

venamąsias patalpas ar kitokias teritorijas, pavojingumas nėra vienodas. Svarstyta, ar nevertėtų atsisakyti požymio *įsibraunant į patalpą, saugyklą, saugomą teritoriją* ir vagystę kvalifikuojančiu požymiu laikyti tik *įsibrovimą į gyvenamąją patalpą, jos priklausinius ar saugomą būsto teritoriją*. Be to, šis požymis turėtų būti analogiškas ir vagystės, ir plėšimo atveju.

4. Atliktos analizės pagrindu siūlytina BK 178 straipsnyje palikti pavienius, tik vagystei būdingus kvalifikuojančius požymius: *kišenvagystę, automobilį* ir pan., o BK XXVIII skyriaus pabaigoje

aprašyti tokius kvalifikuojančius požymius – *didelės vertės turtas, didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės*, nes jie būdingi daugeliui turtinių nusikalstamų veikų ir būtina nurodyti šių požymių įtaką baudžiamajai atsakomybei diferencijuoti. Kvalifikuojantį požymį *organizuota grupė* siūlytina įtvirtinti BK bendrojoje dalyje ne tik pateikiant šio požymio sąvoką, bet ir nurodyti jo konkrečią įtaką baudžiamajai atsakomybei diferencijuoti, nes šis požymis yra būdingas ne tik turtinėms, bet ir kitoms nusikalstamoms veikoms.

LITERATŪRA

Norminiai aktai

1. *Kazimiero teisynas*. Vilnius: Mintis, 1967.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89 2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*, 1961, nr. 18 147.
4. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 41-991.
5. *Pirmasis Lietuvos Statutas*. Iš gudų kalbos vertė E. Gudavičius. Vilnius: Artlora, 2002.
6. *RTFSR baudžiamasis kodeksas, veikęs Lietuvos TSR teritorijoje*. Oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais iki 1954 m. sausio 1 d. Vilnius, 1954.
7. *RTFSR baudžiamasis kodeksas su pakeitimais iki 1940 m. lapkričio 15 d.* Kaunas: Lietuvos TSR Teisingumo Liaudies komisariato leidinys, 1941.

Specialioji literatūra

8. APANA VIČIUS, M. *Nusikaltimai socialistinei nuosavybei*. Vilnius, 1970.
9. APANA VIČIUS, M. *Nusikaltimai asmeninei piliiečių nuosavybei*. Vilnius, 1969.
10. ABRAMA VIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė*. Bendroji dalis. Vilnius: Eugrimas, 2003.
11. ABRAMA VIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė*.

Specialioji dalis. 1 knyga. Vilnius: Eugrimas, 2001.

12. ABRAMA VIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė*. Specialioji dalis. 1 knyga. Vilnius: Eugrimas, 2003.
13. BIELIŪNAS, E. Kvalifikuota nusikaltimo sudėtis. *Teisės apžvalga*, 1990, nr. 3.
14. БОЙЦОВ, А. И. *Преступления против собственности*. СПб, 2002.
15. DREHER, E. Die erschwerenden Umstände im Strafrecht. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Volume 77, Issue 2, Pages 220–239, ISSN (Online) 1612-703X, ISSN (Print) 0084-5310, DOI: 10.1515/zstw.1965.77.2.220, November 2009.
16. ГРИШИН, А. В.; КУЗЬМИН, В. А.; МАЙОРОВ, В. А. *Уголовное право Российской Федерации*. Москва, 2006.
17. ИЛЬЮК, Е. В. *Законодательная техника построения диспозиции статьи уголовного закона*. Свердловск, 1989.
18. KAVOLIS, M.; BIELIACKINAS, S. *Baudžiamasis statutas su papildomais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytas iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų*. Kaunas: D. Gutmano knygynas, 1934.
19. КАРЛОВ, В. В. *Критерии отбора законодателем квалифицированных составов преступлений*. Свердловск, 1990.

20. КРУГЛИКОВ, Л. Л. О конструировании квалифицированных составов преступлений. *Правоведение*, 1989, No 2, с. 43–49.
21. КУРИНОВ, Б. А. Повышение роли уголовного закона в предупреждении преступлений. *Вестник МГУ*, Сер. 11 „Право“, 1974, No 5, с. 35.
22. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius, 2004.
23. ЛЕСНИЕВСКИ-КОСТАРЕВА, Т. А. *Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика*. Москва, 2000.
24. ЛОПАШЕНКО, Н. А. *Преступления против собственности*. Москва: ЛексЭст, 2005.
25. MAIWALD, M. *Bestimmtheitsgebot, tatbeständliche Typisierung und die Technik der Regelbeispiele*. Festschrift für W. Gallas.-Berlin, New York, 1973.
26. ПОБЕГАЙЛО, Э. Ф. Проблемы дифференциации уголовной ответственности за тяжкие насильственные преступления. In *Совершение правонарушений: правовые меры борьбы с преступностью*. Владивосток, 1986.
27. ПЛОХОВА, В. И. *Ненасильственные преступления против собственности*. Санкт-Петербург, 2003.
28. RADBRUCH, G. Die gesetzliche Strafänderung. In *VDA*, bd. 3, 1908, S. 189–217.
29. ŠVEDAS, G. *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius, 2006.
30. ТКАЧЕНКО, В. И. Составы преступлений с отягчающими обстоятельствами. In *Уголовная ответственность и ее реализация в борьбе с преступностью*. Москва, 1988.
31. ТКАЧЕНКО, В. Принцип равной уголовной ответственности. *Советская юстиция*, 1989, No 9, с. 26.
32. ТЕНЧОВ, Э. С. *Уголовно-правовая охрана социалистической собственности: Учебное пособие*. Иваново, 1980.
33. УСТИНОВ, В. С.; АРЕФЬЕВ, А. Ю. Об имущественных преступлениях. In *Вопросы уголовной ответственности и ее дифференциации (в проекте Особенной части УК РФ)*. Ярославль, 1994.
34. VAIŠVILA, A. *Teisės teorija*. Vilnius, 2004.
35. VANSEVIČIUS, S. Lietuvos baudžiamosios teisės šaltiniai 1919–1940 m. *Teisė*, 1993, t. 27.

Kita

36. Nacionalinės teismų administracijos pateikta „Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaita. Bylų procesas (I instancijos teismuose)“, 2012, forma Nr. 0201 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.teismai.lt/lt/teismai/teismai-statistika/>>.

CONSTRUCTIONAL PECULIARITIES OF CORPUS DELICTIS OF THE AGGRAVATED THEFT IN THE CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Andželika Vosyliūtė

S u m m a r y

The article presents the legal evaluation of the *corpus delictis* of the aggravated theft under the valid Lithuanian criminal law, reveals the advantages and disadvantages of the norms regulating criminal liability for the aggravated theft. The author comes to conclusion that in Parts 2 and 3 of Articles 178 of the Criminal Code, the aggravating elements of theft are constructed improperly in the aspect of legal techniques and legal clarity; therefore, he offers to improve their constructions: a) to construct aggravating elements of theft with indication of the name of the principle element of this offence, and then specify particular aggravating elements, e.g.: *the person who committed theft by trespassing on a premise...*, etc;

b) to mark with distinguishing font the alternative (of the same dangerousness) elements aggravating theft specified in Parts 2 and 3 of Article 178 of the Criminal Code, and to set them forth in the corresponding points of Parts 2 and 3 of that Article in the same manner as aggravating elements of the same dangerousness are set forth, for example, in case of murder (Part 2 of Article 129 of the Criminal Code). The author also concluded that the element aggravating theft *trespassing on premises, storage or secured area* is not substantiated because the dangerousness of thefts committed with trespassing on a residential premise, its appendage or the secured area of housing and of thefts committed with trespassing on non-residential

premises or areas of other types is not the same. So he considers whether it is reasonable to abandon the element *trespassing on premises, storage or secured area* and to consider only *trespassing on a residential premise, its appendage or the secured area of housing* as an element aggravating theft. Furthermore, the author indicates that this element should be similar in cases of both theft and robbery.

On the basis of the analysis performed in the article, it shall be proposed to leave in Article 178 of the Criminal Code only single elements characteristic only to theft: *pick-pocketing, car*, etc, and to describe such aggravating elements as *property of high value*

and *valuables of high scientific, historical or cultural significance* at the closing part of Chapter XXVIII of the Criminal Code because they are characteristic to many criminal actions against property, and it is necessary to specify the impact of those elements on the differentiation of criminal liability. It shall be proposed to assess the element *organised group* in the general part of the Criminal Code not only by providing the definition of this element, but also by specifying its particular impact on the differentiation of criminal liability because this element is characteristic to both criminal actions against property and other criminal actions.

Īteikta 2013 m. birželio 7 d.

Priimta publikuoti 2013 m. liepos 1 d.